

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การวัดทัศนคติเป็นการวัดคุณลักษณะแฝงที่ซ่อนอยู่ภายใน ไม่ได้แสดงพฤติกรรมโดยตรง ออกมาให้เห็นเหมือนกับคุณลักษณะทางกายภาพ จึงเป็นการยากที่จะวัดทัศนคติได้โดยตรง แต่สามารถวัดทัศนคติของบุคคลหนึ่งที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ออกมาเป็นค่าเชิงปริมาณอย่างเป็นระบบ โดยการใช้มาตรวัดเป็นสิ่งเร้าให้บุคคลนั้นแสดงคุณลักษณะนั้นออกมา การใช้มาตรวัดในการวัดทัศนคติจากพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นต้องทำการตรวจสอบก่อนว่ามาตรวัดนั้นสามารถวัดพฤติกรรมที่มาจากคุณลักษณะแฝงที่ซ่อนอยู่ภายในหรือไม่ ซึ่งการตรวจสอบนี้เรียกว่า การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง ความตรงนี้เปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของมาตรวัดทัศนคติทุกประเภท (Kerlinger, 1985) ซึ่งเครื่องมือที่นิยมใช้วัดทัศนคติ ได้แก่ มาตรวัดทัศนคติ ถ้ามาตรวัดมีความตรงเชิงโครงสร้าง ก็สามารถวัดคุณลักษณะแฝงของบุคคลได้อย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ มาตรวัดทัศนคติที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย ก็คือ มาตรวัดทัศนคติแบบลิเคิร์ต ซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นข้อความแสดงพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่ต้องการวัด และส่วนที่เป็นคำตอบหรือสเกลที่แสดงความเข้มของระดับพฤติกรรมหรือคุณลักษณะนั้น

ในการใช้แบบวัดในรูปมาตรวัดประมาณค่า ข้อมูลที่ได้ อาจจะมีการคลาดเคลื่อนสูงด้วยสาเหตุสำคัญ 3 ประการ คือ ประการแรก ความคลาดเคลื่อนจากเครื่องมือมีความบกพร่อง ซึ่งมีอยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นคุณลักษณะที่เป็นชุดของสิ่งเร้า และส่วนที่เป็นสเกลแสดงระดับความเข้มของพฤติกรรม ประการที่สอง ความคลาดเคลื่อนจากกระบวนการประเมินในการวัด เช่น ข้อคำถามมากเกินไป และประการสุดท้าย ความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากตัวผู้ตอบเอง อันได้แก่ ความลำเอียง ซึ่งเป็นความคลาดเคลื่อนอย่างมีระบบซึ่งความคลาดเคลื่อนเหล่านี้จะส่งผลให้ข้อมูลจากการวัดมีความเที่ยงและความตรงต่ำ (Guildford, 1954)

ในด้านความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากความบกพร่องของเครื่องมือ นั้น วงเคียน อัมเงิน (2537) ได้ศึกษาถึงปัญหาในการใช้แบบสอบถามที่เป็นมาตรวัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล พบที่จะสรุปเป็นข้อบกพร่องของแบบสอบถามที่เป็นมาตรวัดได้ 2 ประการ คือ ประการแรก เกิดจากตัวแบบสอบถามไม่น่าสนใจ ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ตอบแบบสอบถาม ประการที่สอง เกิดจากตัวผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากข้อคำถามหรือจำนวนช่วงคำตอบของมาตรวัดก็ได้ ซึ่ง

สอดคล้องกับคำกล่าวของอ็อบเพนเฮม (Oppenheim, 1992) ที่ว่า จุดมุ่งหมายของแบบสอบถามหรือมาตรวัด คือ การแสวงหาข้อมูลหรือสารสนเทศจากผู้ตอบ และข้อมูลที่ได้ควรมีคุณภาพครบถ้วนหรือเทียบเท่ากับการสัมภาษณ์ ฉะนั้นการออกแบบหรือเขียนข้อคำถาม ควรเขียนให้ผู้ตอบเข้าใจชัดเจนตรงกัน อันจะส่งผลต่อการตอบคำถาม และการสรุปผลขั้นสุดท้าย

ข้อความในชุดคำถามก็มีส่วนทำให้ข้อมูลที่ได้จากบุคคลเกิดความคลาดเคลื่อน อันเกิดมาจากการใช้ภาษาของข้อความที่เป็นข้อคำถาม ดังคำกล่าวของของนอร์แมน (Norman, 1975 อ้างถึงใน Hogarth, 1982) และเดวิส (Davis, 1976 อ้างถึงใน Schuman, 1981) ที่ว่า การเปลี่ยนแปลงการใช้คำในประโยคคำถามเพียงเล็กน้อย สามารถทำให้เกิดผลการตอบสนองที่แตกต่างกันในข้อคำถามนั้นๆ ได้ ซึ่งความหมายของข้อความนั้นอาจมีผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้ตอบ และอาจทำให้ผู้ตอบเกิดการสับสน หรือเกิดการลังเลที่จะตอบ และอาจตอบเป็นกลาง ซึ่งไม่ตรงกับคุณลักษณะแฝงที่แท้จริงของบุคคลนั้น นอกจากนี้อ็อบเพนเฮม (Oppenheim, 1992) ได้กล่าวไว้ว่า สิ่งแรกที่ต้องคำนึงถึงในการใช้มาตรวัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ความไม่เข้าใจความหมายที่ตรงกันของข้อคำถามในแต่ละคน จะส่งผลต่อค่าความเที่ยงและความตรง ซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งในเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล

ฟิชเชอร์ (Fisher, 1946 อ้างถึงใน นานูญ เจนสรรพกิจกุล, 2535) กล่าวว่า คำถามที่ไวต่อความรู้สึก จะทำให้ผู้ตอบลังเลที่จะตอบและการบิดเบือนความจริงของผู้ตอบจะมีมากกว่าคำถามที่ไม่ไวต่อความรู้สึก ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของอ็อบเพนเฮม (Oppenheim, 1992) ที่ว่า น้ำหนักของคำหรือวลี เป็นปัจจัยตัวหนึ่งที่ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้ตอบในการตอบเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย นอกจากนี้ยังกล่าวอีกว่า ระดับความเข้มของคำหรือวลี ซึ่งมีน้ำหนักไปในทางที่มากหรืออ่อน จะส่งผลแตกต่างกันในด้านการตอบสนองในเนื้อหาหรือตัวผู้ตอบที่แตกต่างกัน กล่าวคือ วลีนี้อาจส่งผลต่อความรู้สึกมากในคนหนึ่ง อาจไม่มีผลกับอีกคนหนึ่ง หรือวลีนี้อาจส่งผลต่อความรู้สึกมากต่อผู้ตอบในเนื้อหาหนึ่ง อาจไม่มีผลกับผู้ตอบในอีกเนื้อหาหนึ่ง

จากคำกล่าวของ ไบเลย์ (Bailey, 1987) ที่ว่า การใช้ด้อยคำในมาตรวัด ก็เหมือนกับการใช้ด้อยคำในการสัมภาษณ์ ซึ่งบางครั้งผู้ตอบไม่สามารถตอบคำถามหรือไม่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อคำถามที่ไวต่อความรู้สึก ทำให้ผู้ตอบไม่มีความสุขในการตอบคำถามนั้นๆ ดังนั้นผู้ตอบจึงต้องหาทางออกในการตอบข้อคำถามข้อนั้นๆ โดยการตอบแบบกลางๆหรือไม่มีความคิดเห็นในข้อคำถามนั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ (2531) ได้ศึกษาข้อมูลจากโครงการสำรวจความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการทำหมันชายของผู้นำท้องถิ่น พบว่า คำถามที่ไวต่อความรู้สึก มีผลทำให้ผู้ตอบมีแนวโน้มที่จะเลือกคำตอบที่เป็นกลาง ซึ่งอาจไม่เป็นผลดีต่อการวิจัย ทำให้ไม่สามารถวัดทัศนคติที่แท้จริงของกลุ่มตัวอย่างได้

จากงานวิจัยของ รันควิสต์ และสเลตโต (Runquist & Sletto, 1975) ได้ศึกษาเกี่ยวกับมาตรวัดทัศนคติแบบลิเคิร์ท พบว่า ข้อความที่เป็นลบจะทำให้ค่าความเที่ยงโดยวิธีการสอบซ้ำ (test -

retest) สูง และกลุ่มตัวอย่างมักจะไม่เห็นด้วยกับข้อความที่เป็นทางลบมากกว่าที่จะเห็นด้วยกับข้อความที่เป็นในทางบวก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบนสัน และ ฮอคเชอวาร์ (Benson & Hocevar, 1985) ที่ได้ศึกษาผลของการใช้มาตรวัดทัศนคติแบบลิเคิร์ตของข้อความที่เป็นบวกทั้งหมด ข้อความที่เป็นลบทั้งหมด และข้อความผสม กับนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า คะแนนเฉลี่ย ความแปรปรวน และค่าความเที่ยงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และพบว่านักเรียนมักไม่ตอบว่าเห็นด้วยกับข้อความทางลบ ส่วน จิมป์สัน และคณะ (Simpson et al., 1976) ได้ศึกษาอิทธิพลของเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่มีผลต่อการตอบของนักเรียน เครื่องมือที่ใช้เป็นมาตรวัดทัศนคติแบบลิเคิร์ต ที่มีต่อ ศาสนา ประชากร การเมือง ภาวะมลพิษ พฤติกรรม และความลำเอียง แต่ละข้อใช้ข้อความทางบวกอย่างมาก (strong - positive) ทางบวกอย่างอ่อน (mild - positive) ทางลบอย่างมาก (strong - negative) และทางลบอย่างอ่อน (mild - negative) พบว่า นักเรียนตอบเห็นด้วยในข้อความทางบวกอย่างอ่อนมากกว่าข้อความทางบวกอย่างมาก และนักเรียนตอบไม่เห็นด้วยในข้อความทางลบอย่างมากมากกว่าข้อความทางลบอย่างอ่อน

จากคำกล่าวของอ็อบเพนเฮม (Oppenheim, 1992) ที่ว่า การใช้ถ้อยคำในมาตรวัดทัศนคติ จะส่งผลกระทบต่อความรู้สึกมากกว่าข้อคำถามที่ถามเกี่ยวกับความเป็นจริงทั่วไป สอดคล้องกับการศึกษาของ ชูแมนและเพรสเซอร์ (Schuman and Presser, 1981) เกี่ยวกับการใช้ข้อคำถามที่มีคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน คือ คำว่า “ห้าม” กับ “ไม่อนุญาต” โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุอยู่ใน 5 ช่วงด้วยกัน คือ ต่ำกว่า 8 ขวบ , 9-11 ขวบ, 12 ขวบ, 13-15 ปี, 16 ปีขึ้นไป พบว่า อัตราการตอบเห็นด้วยในแต่ละฟอร์มข้อคำถามที่มีคำว่า “ไม่อนุญาต” จะมียิ่งกว่าในทุกช่วงอายุอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งจากผล การศึกษานี้ ชูแมนและเพรสเซอร์ได้ค้นพบสาเหตุที่ทำให้เกิดความแตกต่าง 3 แหล่ง คือ ความเข้ม ของความหมายที่แตกต่างกัน โครงสร้างของประโยคที่อาจแตกต่างกัน และ เนื้อหาที่ใช้วัด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอ็อบเพนเฮม (Oppenheim, 1992) ที่พบว่า มาตรวัดจะมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 อย่างคือ เนื้อหาที่ใช้ถามถูกต้อง การเรียงลำดับคำถามที่เหมาะสม และการใช้ ถ้อยคำที่เหมาะสม ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะทำให้ผู้ตอบคำถามสามารถตอบได้อย่างไม่มีความ ลำเอียง

จากการศึกษาของ นิตยสาร Future (1940) อ้างถึงใน Oppenheim, (1992) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจำแนกชนชั้นของชาวอเมริกัน โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามจัดระดับชนชั้นของตนเอง โดยแบ่ง เป็น 3 ระดับ คือ ชนชั้นสูง ชนชั้นกลาง ชนชั้นต่ำ ผลปรากฏว่า มีคนตอบชนชั้นกลาง 79% แม้แต่ คนที่อยู่ในชั้นต่ำ ยังเลือกชนชั้นกลาง เนื่องจากไม่ชอบคำว่า “ชนชั้นต่ำ” ต่อมา Center (1949) ได้ ศึกษาในทำนองเดียวกัน โดยแยกเป็น 4 ระดับ คือ ชนชั้นสูง ชนชั้นกลาง ชนชั้นแรงงาน และชน ชั้นต่ำ พบว่า มีคนเลือกชนชั้นต่ำเพียง 1% และเลือกชนชั้นแรงงาน 51 % จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้าง คำนี้นี้จะเห็นได้ว่า ระดับความเข้มของคำจะมีผลต่อการตอบสนองของผู้ตอบ

นอกจากนี้ Chang (1995) ได้ศึกษาความเท่าเทียมกันของข้อความทางบวกกับข้อความทางลบในมาตร และมีการปรับข้อความให้มีลักษณะทิศทางเดียวกัน โดยมีการเรียงข้อความทางบวกและข้อความทางลบด้วยวิธีต่างกัน พบว่า ข้อความที่ปรับให้มีลักษณะทิศทางเดียวกันมีความตรงเชิงโครงสร้างแตกต่างกับข้อความที่มีลักษณะทิศทางตรงกันข้ามกันในมาตรวัดเดียวกัน

จากงานวิจัยข้างต้นที่กล่าวมา แสดงว่าการใช้ข้อความทางบวก หรือทางลบที่มีความเข้มต่างกัน โดยเฉพาะข้อความที่มีความเข้มอย่างมาก จะเป็นข้อความที่ไวต่อความรู้สึกของผู้ตอบ ทำให้ผู้ตอบเกิดการลังเลในการตอบคำถาม และอาจทำให้ความคงที่ในการตอบของผู้ตอบคำถามเปลี่ยนไปตามข้อความที่มีความเข้มต่างกัน และจากการผู้ตอบเกิดการลังเลในการตอบคำถาม และอาจบิดเบือนความเป็นจริงและไม่สามารถแสดงคุณลักษณะที่ต้องการวัดออกมาได้ และอาจส่งผลถึงความตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) ของมาตรวัดทัศนคติ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความตรงเชิงโครงสร้างของมาตรวัดที่มีความเข้มของข้อความในระดับที่ต่างกัน เพื่อที่จะได้เป็นข้อมูลในการพิจารณาสร้างหรือพัฒนาข้อความที่เป็นข้อคำถามของมาตรวัดแบบลิเคิร์ตที่เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความตรงเชิงโครงสร้างระหว่างมาตรวัดทัศนคติแบบลิเคิร์ตที่มีระดับความเข้มของข้อความต่างกัน
2. เพื่อเปรียบเทียบความคงที่ในการตอบระหว่างมาตรวัดทัศนคติแบบลิเคิร์ตที่มีระดับความเข้มของข้อความต่างกัน

สมมุติฐานการวิจัย

จากงานวิจัยของ ซิมป์สัน และคณะ (Simpson et al., 1976) ที่กล่าวมาในความเป็นมาของปัญหานั้น แสดงให้เห็นว่าการใช้ข้อความที่มีความเข้มต่างกัน จะมีผลต่อความรู้สึกของผู้ตอบ ทำให้ผู้ตอบเกิดการลังเลในการตอบคำถาม และไม่สามารถแสดงคุณลักษณะที่ต้องการวัดออกมาได้ ละอาจส่งผลถึงความตรงเชิงโครงสร้างของมาตรวัดทัศนคติ ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมุติฐานดังนี้

1. มาตรวัดที่มีความเข้มอย่างมากและมาตรวัดที่มีความเข้มอย่างอ่อนน่าจะมี ความตรงเชิงโครงสร้างแตกต่างจากมาตรวัดฉบับเกณฑ์
2. มาตรวัดที่มีความเข้มอย่างปานกลางน่าจะมี ความคงที่ในการตอบมากกว่ามาตรวัดที่มีความเข้มอย่างมาก และอย่างอ่อน

ขอบเขตการวิจัย

1. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ มาตรฐานทัศนคติแบบลิเคิร์ตที่มีระดับความเข้มของข้อความต่างกัน
ตัวแปรตาม ได้แก่ ความตรงเชิงโครงสร้าง และความคงที่ในการตอบ เนื่องจากความ
ตรงเชิงโครงสร้างเป็นหัวใจสำคัญของมาตรฐานทัศนคติทุกประเภท และสนใจศึกษาว่าความเข้มของ
ข้อความส่งผลต่อการตอบสนองต่อสิ่งเร้าของผู้ตอบหรือไม่ จึงต้องตรวจสอบความคงที่ในการตอบ

2. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาผลกระทบของความเข้มของข้อความต่อความคง
ที่ในการตอบ และความตรงเชิงโครงสร้าง เท่านั้น โดยกำหนดให้ทิศทางของข้อความและการจัด
เรียงของข้อความในแต่ละมาตรฐานเหมือนกัน

ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้มาตรฐานทัศนคติของสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ เป็นเกณฑ์ จึงจำเป็นต้องกำหนดสัดส่วนข้อความทางบวกและทางลบให้เหมือนฉบับเกณฑ์ จึงไม่สามารถควบคุมให้สัดส่วนของข้อความทางบวกและทางลบให้เท่ากันได้

ข้อตกลงเบื้องต้น

เพศ และสถาบันทางการศึกษาของผู้ตอบ และลำดับในการใช้มาตรฐานที่มีความเข้มของ
ข้อความต่างกันในการเก็บข้อมูล ไม่มีผลต่อความคงที่ในการตอบและความตรงเชิงโครงสร้างของ
มาตรฐานทัศนคติแบบลิเคิร์ต

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความตรงเชิงโครงสร้าง	หมายถึง ความสามารถของเครื่องมือในการวัดทัศนคติวิชาชีพครูได้ ตรงตามทฤษฎีทางจิตวิทยา ตรวจสอบโดยวิธีการวิเคราะห์ ตัวประกอบเชิงยืนยัน
ความคงที่ในการตอบ	หมายถึง ความคงเส้นคงวาในการตอบ ซึ่งตรวจสอบได้โดยการ เปรียบเทียบตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ของผู้ตอบแต่ละคนใน มาตรฐานที่มีระดับความเข้มของข้อความต่างกัน

ความเข้มของข้อความ	หมายถึง	ระดับของผลกระทบของความหมายของข้อความที่ส่งผลต่อความรู้สึกของผู้ตอบ ในทิศทางบวกหรือทางลบ ซึ่งสามารถแบ่งระดับความเข้มของข้อความเป็น 3 ระดับ คือ 1. ระดับมาก 2. ระดับปานกลาง 3. ระดับอ่อน
ข้อความทางบวกอย่างมาก	หมายถึง	ข้อความที่แสดงความหมายและให้ความรู้สึกไปในทางที่ดีหรือพึงประสงค์และมีผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้ตอบมาก
ข้อความทางบวกอย่างปานกลาง	หมายถึง	ข้อความที่แสดงความหมายและให้ความรู้สึกไปในทางที่ดีหรือพึงประสงค์และมีผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้ตอบในระดับกลาง
ข้อความทางบวกอย่างอ่อน	หมายถึง	ข้อความที่แสดงความหมายและให้ความรู้สึกไปในทางที่ดีหรือพึงประสงค์และมีผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้ตอบน้อย
ข้อความทางลบอย่างมาก	หมายถึง	ข้อความที่แสดงความหมายและให้ความรู้สึกไปในทางที่ไม่ดีหรือไม่พึงประสงค์และมีผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้ตอบมาก
ข้อความทางลบอย่างปานกลาง	หมายถึง	ข้อความที่แสดงความหมายและให้ความรู้สึกไปในทางที่ไม่ดีหรือไม่พึงประสงค์และมีผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้ตอบในระดับกลาง
ข้อความทางลบอย่างอ่อน	หมายถึง	ข้อความที่แสดงความหมายและให้ความรู้สึกไปในทางที่ไม่ดีหรือไม่พึงประสงค์และมีผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้ตอบน้อย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ทำให้ทราบถึงผลกระทบของความเข้มของข้อความที่มีต่อความตรงเชิงโครงสร้างของมาตรวัดทัศนคติแบบลิเคิร์ตและเป็นแนวทางในพัฒนามาตรวัดทัศนคติแบบลิเคิร์ตให้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่น่าเชื่อถือต่อไป